

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทานตลกเจ้าปัญญาชุดจ่าง กว๊ิง

นางสาวสรตี ใจสะอาด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VIETNAMESE CULTURAL IDENTITY AND UNIVERSAL CHARACTERISTICS
IN THE TRICKSTER TALES OF TRANG QUYNH

Miss Soratee Jaisa-ard

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500190

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลใน

นิทานตลกเจ้าปัญญาชุดจ่าง กวี่ง

โดย

นางสาวสรตี ใจสะอาด

สาขาวิชา

วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

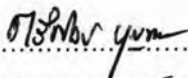
อาจารย์ที่ปรึกษา

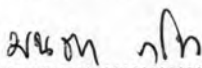
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท

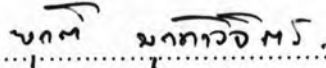
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

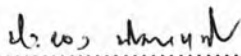
 ..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

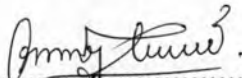
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท)

 ..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ยุทธิ มุกดาวิจิตร)

 ..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประคอง นิมนานเหมินท์)

 ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

สรตี ใจสอาด : อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทานตลกเจ้าปัญญา
ชุดจ่าง กว๊ิง. (VIETNAMESE CULTURAL IDENTITY AND UNIVERSAL CHARACTERISTIC IN
THE TRICKSTER TALES OF TRANG QUYNH) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.มนธิรา ราโท, 283 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนาม ผ่านการศึกษาเปรียบเทียบนิทานชุด
จ่าง กว๊ิงกับนิทานตลกเจ้าปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และวิเคราะห์ลักษณะสากลของนิทาน
ตลกเจ้าปัญญา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนาม ที่ปรากฏผ่านนิทานชุดจ่าง กว๊ิง
สะท้อนสภาพสังคมเวียดนามในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นสังคมที่มีความแตกต่างทางชนชั้น มีศาสนาและ
ความเชื่อที่หลากหลาย ให้คุณค่ากับการศึกษา ให้ความสำคัญกับที่ดิน และเป็นสังคมที่ปฏิเสธความเป็นจีน
 อีกทั้งยังเป็นยุคสมัยที่ปัญญาชนเวียดนามให้ความสนใจกับการใช้ภาษาเวียดนามแทนภาษาจีน ด้วยเห็นว่า
ภาษาเป็นเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง

นิทานชุดจ่าง กว๊ิง มีลักษณะร่วมกันหลายประการกับนิทานตลกเจ้าปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องภูมิหลังที่มาของตัวละครเอก ความขัดแย้งของคู่ตรงข้ามและมุขตลก
 การศึกษาแบบเรื่องและอนุภาคของนิทานแสดงให้เห็นว่า นิทานตลกเจ้าปัญญาชุดจ่าง กว๊ิง มีลักษณะเป็น
สากล หากแต่ในขณะเดียวกัน นิทานชุดจ่าง กว๊ิง ยังได้แสดงลักษณะเฉพาะของชาวเวียดนาม เช่น วิธีการเลื่อน
สถานะของตัวเอก บทบาทของกษัตริย์ และอิทธิพลของศาสนาในชีวิตประจำวัน

ในบริบทของสังคมเวียดนาม นิทานชุดจ่าง กว๊ิง ยังคงมีสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ทั้งการพิมพ์นิทานใน
รูปแบบของการ์ตูน จำนวนภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเทศกาลจ่าง กว๊ิง ณ หมู่บ้านหว่าง หวา จังหวัด
แทง หวา

สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... มนทิรา ราโท

4680921822 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: VIETNAMESE IDENTITY/ FOLKLORE/ CULTURAL STUDY/ TRICKSTER TALES/ TRANG QUYNH

SORATEE JAISA-ARD: VIETNAMESE CULTURAL IDENTITY AND UNIVERSAL

CHARACTERISTICS IN THE TRICKSTER TALES OF TRANG QUYNH. THESIS ADVISOR :

ASSIST.PROF. MONTIRA RATO, 283 pp.

This dissertation studies Vietnamese cultural identity through a comparative study of TRANG QUYNH with other trickster tales in South East Asia, and to analyze TRANG QUYNH's universal characteristics of trickster tales. The research findings reveal that Vietnamese cultural identity shown in the trickster tales of TRANG QUYNH reflect Vietnamese society in the 18th century. This is the society with different social classes and various religions and beliefs. In this period, education and land ownership were highly valued, and the attempt to "De-Chinese" was widely exercised by Vietnamese people. Also, Vietnamese intellectuals paid a great attention to using Vietnamese instead of Chinese. This is because they regarded language as Vietnam's main identity,

The trickster tales of TRANG QUYNH shares similarities with other trickster tales in South East Asia, especially in terms of the background of main characters, the conflict between protagonists and antagonists, and jokes. The study of tale types and motif of folklore also shows that the story of TRANG QUYNH contains universal characteristics. Meanwhile, the story of TRANG QUYNH also presents some aspects of Vietnamese identity such as the way that people could gain a higher status in society, the role of the king and the influences of religions in everyday life.

In Vietnamese context, the story of TRANG QUYNH continues to be told up to the present day. It is still found and seen in the forms of cartoon books, idioms used in everyday life and also through the TRANG QUYNH festival at Hoang Hoa, Thanh Hoa province.

Field of study Literature and Comparative Literature Student's signature.....

Academic year 2007

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าอย่างยิ่งมาโดยตลอด จาก ผศ.ดร.มนธิรา ราโท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเวียดนามศึกษา ผศ.ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร ศ.พิเศษ ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์ รศ.ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ และ อ.ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ อ.ทิวารี โฆษิตธนเกียรติ Giáo Sư Đặng Thanh Lê, PGS.TS Trần Đức Ngôn ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาเวียดนามและการศึกษาคติชนเวียดนาม ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มอบทุนพัฒนาอาจารย์ สำหรับศึกษาในหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต เป็นเวลา 3 ปี มูลนิธิ SEASREP ที่สนับสนุนทุนการศึกษาภาษาเวียดนาม ณ กรุงฮานอย และ ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สนับสนุนทุนการศึกษาให้ไปทำวิจัย ณ ศูนย์เวียดนามศึกษา มหาวิทยาลัยการศึกษานอย ขอขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่รับภาระในการสอน และให้โอกาสได้ใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้า ทำวิจัยอย่างเต็มที่ ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจและความห่วงใยที่ส่งมาถึงอย่างสม่ำเสมอจากเพื่อนเก่าครั้งเรียนปริญญาโท และเพื่อน ๆ ปริญญาเอกทุกคน

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้เพื่อเคารพดวงวิญญาณของคุณพ่อผู้เป็นนักวิชาการต้นแบบ เป็นผู้วางรากฐานทางการศึกษาที่ดีให้แก่ลูกตลอดทั้งชีวิต ขอขอบคุณคุณแม่ ญาติ พี่ น้อง รวมทั้ง คุณสกล ปรีชาปัญญากุล และครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
1.3 วัตถุประสงค์.....	28
1.4 สมมุติฐาน.....	28
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	28
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	28
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	29
บทที่ 2 ลักษณะสากลของนิทานชุดจ่าง กว้าง.....	30
2.1 แบบเรื่องของนิทาน.....	31
2.1.1 ความเฉลียวฉลาด.....	34
2.1.2 คู่ตรงข้ามที่โง่เขลา.....	42
2.1.3 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชวนหัว.....	42
2.1.4 เรื่องราวกับคนอื่น ๆ.....	45
2.2 อนุภาคของนิทาน.....	48
2.2.1 การตีความสำนวนแบบตรงตรง.....	50
2.2.2 การหลอกลวงความไว้วางใจ.....	51
2.2.3 การทดสอบ.....	52
2.2.3.1 การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ.....	52
2.2.3.2 การทดสอบการเรียนรู้.....	54

	หน้า
2.2.3.3 การทดสอบการวาดภาพคล้ายสิ่งมีชีวิต.....	55
2.2.3.4 การทดสอบความฉลาดด้วยการใช้ภาษา.....	55
2.2.4 สังคม.....	58
2.2.4.1 ราชาและความสูงส่ง.....	58
2.2.4.1.1 พระราชาที่ปกครองอย่างกตจี.....	58
2.2.4.1.2 พระราชาผู้นำความโชคดีมาสู่ประชาชน.....	59
2.2.4.2 ชนชั้นอื่นในสังคม.....	61
2.2.4.2.1 ขุนนาง.....	62
2.2.4.2.2 เศรษฐี.....	62
2.2.4.2.3 ชาวต่างชาติ.....	63
2.2.5 อารมณ์ขัน.....	64
2.2.5.1 อารมณ์ขันของชนชั้นทางสังคม.....	64
2.2.5.2 อารมณ์ขันกับชาวต่างชาติ.....	65
2.3 ลักษณะร่วมของนิทานตลกเจ้าปัญญาภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.....	66
2.3.1 ภูมิหลังที่มาของตัวละครเอก.....	69
2.3.2 การเลื่อนสถานภาพของตัวเอก.....	70
2.3.3 คู่ตรงข้าม.....	73
2.3.4 วัฒนธรรมการละเล่น.....	75
2.3.5 มุขตลก.....	76
บทที่ 3 ภาษา อำนาจ และเสียงหัวเราะที่ปรากฏในนิทานชุดจ่าง กว้าง.....	86
3.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนิทานตลกเวียดนาม.....	86
3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขัน.....	89
3.3 วาทกรรมเรื่องตลก.....	91
3.4 นิทานชุดจ่าง กว้าง ในฐานวาทกรรมเรื่องตลก.....	93
3.4.1 คู่กรณีในนิทานชุดจ่าง กว้าง.....	94
3.4.1.1 กษัตริย์ราชวงศ์เล.....	94
3.4.1.2 เจ้านายตระกูลจิ่ง.....	94

	หน้า
3.4.1.3 ขุนนาง.....	95
3.4.1.4 สิ่งศักดิ์สิทธิ์.....	95
3.4.1.5 ขุนนางจีน.....	96
3.4.1.6 อื่น ๆ	96
3.4.2 เสียงหัวเราะของชาวเวียดนาม.....	99
3.4.2.1 เสียงหัวเราะที่เกิดจากการใช้ภาษา.....	100
3.4.2.1.1 การเล่นคำกับความหมาย.....	100
3.4.2.1.1.1 การใช้คำหลกความหมาย.....	100
3.4.2.1.1.2 การใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันในที่เดียวกัน.....	105
3.4.2.1.1.3 การใช้ประโยคขุนาน.....	107
3.4.2.1.2 การใช้ความเปรียบ.....	107
3.4.2.1.2.1 การใช้ความเปรียบเพื่อแสดงภาพ.....	108
3.4.2.1.2.2 การใช้ความเปรียบเพื่อลดคุณค่าของคู่สนทนา.....	109
3.4.2.1.3 การใช้คำกล่าวถึงเรื่องเพศ.....	109
3.4.2.1.3.1 การใช้คำผวน.....	109
3.4.2.1.3.2 การใช้ความเปรียบ.....	110
3.4.2.1.3.3 การใช้ความหมายแฝง.....	112
3.4.2.1.3.4 การใช้ตัวย่อ.....	112
3.4.2.2 การใช้ปฏิกิริยาไหวพริบ.....	113
3.4.2.2.1 การใช้เหตุผลที่เป็นตรรกะ	113
3.4.2.2.2 การใช้เหตุผลไม่เป็นตรรกะ.....	117
3.4.2.2.3 การใช้ข้อความเทียบเคียง.....	118
3.4.2.2.4 การใช้ความฉลาดแกมโกง.....	119
3.4.2.3 การสร้างบุคลิกที่ชวนหัว.....	123

	หน้า
บทที่ 5 ความสำคัญของนิทานชุดจ่าง กวี่งในบริบทของเวียดนามปัจจุบัน.....	185
5.1 การตีพิมพ์นิทานชุดจ่าง กวี่ง จากอดีตจวบจนปัจจุบัน.....	185
5.2 จ่าง กวี่ง ฉบับการ์ตูน : การแปรรูปใหม่ที่เข้าถึงง่าย.....	191
5.3 นิทานชุดจ่าง กวี่งกับการรับใช้สังคม.....	199
5.3.1 วิพากษ์สังคม.....	199
5.3.2 เครื่องมือสร้างคนเพื่อปลดแอกจากเจ้าอาณานิคม.....	200
5.3.3 กำเนิดเทศกาลจ่าง กวี่ง.....	201
5.4 สำนวนในภาษาเวียดนามจากเรื่องจ่าง กวี่ง.....	208
บทที่ 6 สรุป.....	212
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	212
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	217
รายการอ้างอิง.....	218
ภาคผนวก.....	226
ภาคผนวก ก.....	227
ภาคผนวก ข.....	267
ภาคผนวก ค.....	270
ภาคผนวก ง.....	276
ภาคผนวก จ.....	281
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	283

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ความฝันหรือเหตุอัศจรรย์ก่อนให้กำเนิดตัวละคร	69
ตารางที่ 2 การทำนายฝันหรือเหตุอัศจรรย์.....	70
ตารางที่ 3 การถวายเป็นพระเจ้าแผ่นดิน.....	71
ตารางที่ 4 การแก้แค้นให้กษัตริย์กินอุจจาระ.....	73
ตารางที่ 5 ชาวต่างชาติทำแข่งวาดภาพสัตว์.....	74
ตารางที่ 6 ชาวต่างชาติทำพนันให้ทายปัญหารรรมะหรืออ่านแปลคัมภีร์.....	75
ตารางที่ 7 แข่งขันชนควาย โดยใช้ลูกควายต่อสู้กับความตัวผู้ โดยควายตัวลูกคิดว่า อีกฝ่ายเป็นแม่มุ้งแต่จะดูดนม.....	76
ตารางที่ 8 พระเจ้าแผ่นดินโกรธไม่อยากเห็นหน้า หาวิธีอื่นเข้าเฝ้า.....	76
ตารางที่ 9 กษัตริย์สั่งให้คนไปอุจจาระไว้ที่บ้านตัวเอง แต่ตัวเองห้ามผายลม หรือ ปัสสาวะ.....	77
ตารางที่ 9 เรื่องที่ได้รับการแปรรูปเป็นนิทาน.....	193

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขบวนเกี้ยว 1.....	144
ภาพที่ 2 ขบวนเกี้ยว 2.....	144
ภาพที่ 3 ขบวนหรง 1.....	145
ภาพที่ 4 ขบวนหรง 2.....	146
ภาพที่ 5 ปกหนังสือนิทานชุดจ่างกวีง ฉบับการ์ตูน.....	192
ภาพที่ 6 เรื่องลูกท้ออายุยืน.....	195
ภาพที่ 7 เรื่องแก่นบนเทพเจ้า.....	195
ภาพที่ 8 เรื่องแข่งวาดรูป 1.....	196
ภาพที่ 9 เรื่องแข่งวาดรูป 2.....	197
ภาพที่ 10 เรื่องแข่งวาดรูป 3.....	198
ภาพที่ 11 หิ้งบูชาของเฮงวียน กวีง.....	203
ภาพที่ 12 เครื่องเซ่นไหว้บูชา 1.....	203
ภาพที่ 13 เครื่องเซ่นไหว้บูชา 2	203
ภาพที่ 14 พิธีกรรมการบูชาดวงวิญญาณ.....	204
ภาพที่ 15 การแสดงแจ้ว.....	204
ภาพที่ 16 การร้องเพลงพื้นเมือง.....	205